

Otto Böhtlingk & Rudolph Roth: Sanskrit-Wörterbuch, Part 1, Petersburg, 1855

— b) von — her, von — aus, von — weg, von — an: α) mit folg. abl.: त्रिंशद्दिवः संचित्वार्याणि दिवे दिवे या मुञ्च त्रिंशो घङ्गः RV. 3, 56, 6, 7. या परावर्तः 1, 92, 3, 17. यातादा परावर्तात् 30, 21. ष्येनो कृत्ये नयता परस्मात् AV. 3, 3, 4. या प्रजापतितो मनोः MBh. 1, 3756. R. 1, 3, 1. RAGH. 1, 17. या वाल्यातापमो ऽभवम् KATH'S. 24, 186. या वन्मनः (v. l. वन्मतः) ÇĀK. 121. या मूनाच्छ्रेतुनिच्छामि 14, 19. KATH'S. 25, 195. या मूलतः 12, 191. Vid. 130. Mit folg. प्रभृति in einer Prakrt-Stelle: या मूनादो पङ्कदि ÇĀK. Ch. 13, 6. — β) mit vorang. abl.: अर्वाद्वा दिव या दस्युम् RV. 1, 33, 7. समानादा सर्दमः 2, 17, 7. अस्मदा निदो वधैरिजेत उर्मतिम् 1, 129, 6. 8, 66, 6. AV. 4, 15, 11. — γ) bildet mit dem reg. Worte ein adv. comp.: मा चापि — वानति क्षातानाम् MBh. 3, 1403. सर्वमानम् वृत्तान्तं (so ist zu trennen) विस्तरादिदमत्रयीत् KATH'S. 2, 29 (vgl. 28: तद्भूक् निवृत्तान्तं वन्मनः प्रभृति). In आशिरःपादम् vom Kopfe bis zu den Füßen 4, 53 ist Anfang und Ende mit या zu einem comp. verbunden. Am Anf. eines comp. ohne Flexionszeichen: आनन्मनुदानाम् RAGH. 1, 5. KATH'S. 21, 122. Auch bei dieser Bedeutung mit pleon. अत Grenze: आमन्नातं वृत्तान्तं सध्युस्तस्य च वर्षणम् KATH'S. 10, 69. — c) aus, von, unter, zur Hervorhebung eines Einzelnen unter Mehreren: यश्चिद्धि तौ वरुण्य या सुनावा अविवासति RV. 1, 84, 9, 20. यस्ते सखिभ्य या वरम् 4, 4. — d) in, bei, mit dem loc. Nir. 5, 5. दम् या RV. 1, 61, 9. 73, 4. गावो न यवसेधा 91, 13. क्रियात्या 113, 10. उपाक या 27, 6. शरण या 150, 1. 82, 2. 112, 17. 2, 30, 1. 4, 11, 1. अथ या 5, 48, 1. सीदन्योना वनेषा 9, 62, 8. अत्रिजिनो अमृत मर्त्येषा 9, 110, 4. 73, 7. मय न येषा क्णुते सधस्य या 10, 40, 2. समुद्र या गूळम् 72, 7. वर या पृथिव्याः AV. 7, 8, 1. 16, 4, 2. — e) im comp. mit einem adj. oder partic. etwas, ein wenig, kaum P. 2, 2, 48, SAUN. Vārtt. 3. Scheinbar adv., aber ursprünglich gewiss praep. und zwar in der unter a. aufgeführten Bedeutung: आपीत bis zum Gelben angelangt, gelblich R. 2, 76, 4. अलिहित v. l. zu ÇĀK. 69, 2. आनील bläulich H. 1239. RAGH. 3, 8. आयिच्चर 16, 51. आपादुर AMAR. 89. ओल (या + उल) P. 1, 1, 14, Sch. आकुटिल etwas gebogen ÇĀK. 184. आतिरश्चीन etwas in die Quere gehend DAÇAK. in BENF. Chr. 198, 23. आपवा (s. d.) AK. 2, 9, 47. आलोल BHARTR. 3, 48 (अलोलायतलोचनाः). आलह्य kaum, eben sichtbar ÇĀK. 176. आमुत्र ein wenig gebogen RAGH. 1, 83. — Um diese Partikel von der interj. या zu unterscheiden, versehen die indischen Grammatiker und Lexicographen dieselbe mit einem ड् am Ende (आड्). P. 1, 1, 14, 4, 89. 2, 1, 13, 3, 10. Vop. 1, s. 2, 19. AK. 3, 4, 32, (Col. 28) 1. H. an. 7, 2. MED. avj. 13. Euphonische Regeln in Betreff dieses या P. 6, 1, 74. 95. 126 (या). Vop. 2, 5, 19. In vielen in Europa gedruckten Werken, in denen sonst die Trennung der Wörter beobachtet wird, findet man या mit einem folgenden abl. fälschlich zu einem comp. verbunden.

3. या 1) m. Çiva PURUSH. im ÇKDr. — 2) f. Lakshmi H. 226.

घोर्ये adj. von घेश gaṇa संकाशादि zu P. 4, 2, 80.

आकृत्यन् (von कृत्यु mit या) adj. prahland, grossthuend: युद्धाकृत्यन्: R. 6, 3, 28.

आकृत्य n. nom. abstr. von 3. अ + कृत P. 5, 1, 121.

आकन v. l. für आनक gaṇa कर्पादि zu P. 4, 2, 80. Davon आकनायिन.

आकम्प (von कम्पु mit या) m. zitternde Bewegung: चरणकम्पैः कम्पयतीव मेदिनीम् R. 3, 62, 31. अनाकम्पधैर्य unerschütterlich fest Vikr. 160.

आकर (von कर, किरति mit या) m. 1) Uberschütter, Anfüller: आकरे वसोव्रिता पनस्यते RV. 3, 31, 3. 5, 34, 4. य आकरः सृक्ष्मा यः शतामयः 8, 33, 5. — 2) Anhäufung, Ansammlung, Fülle, Menge H. 1411, Sch. an. 3, 522. MED. r. 113. गन्धानाम् R. 5, 17, 18. गुणानाम् 4, 14, 18. कमलाकर 3, 22, 23. पुण्या VIKR. 9. पद्मा BHARTR. 2, 65. अशेषगुणा 88. आकरवरणात् um Anhäufung zu verhüten Suçr. 2, 299, 18. — 3) = आकुर्वत्यस्मिन् P. 3, 3, 148, Sch. Mine AK. 2, 3, 7. H. 1036. an. 3, 522. MED. r. 113 (lies उत्पत्तिस्थान). M. 7, 62. 8, 419. 11, 63. JĀG. 3, 242. मणिराकरोदवः RAGH. 3, 18. आकरज्ञ (so ist zu lesen) KANĀDA in Z. d. d. m. G. 6, 16, 31. रत्नानामाकरैः MBh. 3, 16302. शैलेन्द्रे किमवानाम धातूनामाकरो महान् R. 1, 36, 13. पद्मरागाणाम् Hit. Pr. 44. कनकाकर R. 4, 40, 26. कारुण्यरत्नाकर Hit. 27, 6. Acht Minen werden aufgezählt VARĀH. BRH. S. in Verz. d. B. H. 249 (82). Am Ende eines adj. comp. f. या MBh. 3, 1657. 16215. — 4) N. pr. eines Landes VARĀH. BRH. S. in Verz. d. B. H. 241 (12). — Die Bedeutung श्रेष्ठ (MED.) der beste beruht wohl auf einseitiger Auffassung. — Vgl. निकर, संकर.

आकर्ण n. das Herausfordern AK. 1, 1, 5, 9. Nach den Sch. auch ०णा f. Schlechte Lesart für आकारण.

आकरिन् (von आकर) adj. aus Minen herkommend (Sch.: = आकरज्ञ) Kir. 5, 7.

आकर्णन (von आकर्णय् n. das Hören: तदार्ताकर्णन KATH'S. 16, 67. 24, 58.

आकर्णय् (denom. von 2. या + कर्ण Ohr), आकर्णयति das Ohr hinhalten, hinhorchen, hören: सर्वे सविस्मयमाकर्णयन्ति ÇĀK. 52, 21. तूष्ठी भव यावदाकर्णयामि 59, 5. महिज्ञाप्यमाकर्णयन्तु PAKĀT. 19, 10. आकर्णयन्तुमुकहेसनादान् BHATT. 2, 7. आकर्णित AMAR. 13. PRAB. 44, 10. तदाक्यमाकर्णय R. 1, 58, 16. 3, 64, 6. PAKĀT. 5, 8. Hit. 4, 12. 16, 11. 20, 18. ÇĀK. 6, 13. 60, 4. 71, 20. u. s. w.

— सम् hören, vernemen: यो ऽग्रे चारमुखेन षण्मुखवरप्रतिं समाकर्णयत् KATH'S. 6, 167. तदचः समाकर्णय PAKĀT. 19, 14. 77, 14. 78, 6. 80, 12.

आकर्ष (von कर्षु mit या) m. 1) Anziehung H. an. 3, 731. MED. sh. 31. महित्याकर्षः (?) कुशैः KĀTJ. Ç. 13, 3, 20. PRAB. 61, 16. — 2) das Spannen des Bogens H. an. 3, 730. MED. sh. 30. — 3) Krampf WILS. — 4) Würfelspiel (das Ansichziehen der Würfel vor dem Wurf) AK. 3, 4, 223. H. an. MED. आकर्षस्ते ऽवाकफलः MBh. 2, 2116. — 5) Würfel AK. H. an. MED. — 6) Spielbrett diess. — 7) Sinnesorgan H. an. MED. — 8) N. pr. eines Fürsten MBh. 2, 1270.

आकर्षक (wie eben) 1) adj. an sich anziehend, = आकर्ष्ये (v. l. आकर्ष्ये) कुशलः P. 5, 2, 64. — 2) m. Magnet ÇABDAM. im ÇKDr. — 3) f. ०र्षिका N. pr. einer Stadt KATH'S. 3, 53.

आकर्षण (wie eben) 1) n. das Ansichziehen, Herbeiziehen MED. sh. 31. प्रकर्षणकर्षणयोः MBh. 1, 7109. 2, 915. पञ्चेष्टनानामाकर्षणम् MRĀKĀH. 47, 9, 10. खलीना ० PAKĀT. 238, 22. दयादादर्पो योज्या न क्षस्त्याकर्षणे द्विषाम् Hit. III, 92. लहमीरभसाक ० Vid. 338. KATH'S. 20, 195. 24, 149. 25, 152. 204. आकर्षण als Zauberkunst Verz. d. B. H. No. 904. — 2) f. ०णी ein Stäbchen (mit einem Haken) zum Ansichziehen eines Astes mit Früchten, Blumen u. s. w. ÇKDr.

आकर्ष्य m. = आकर्षः श्वेव P. 5, 4, 97, Sch. Vop. 6, 42.